

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 6 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Umarov Sardor Yakubovich

QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING
ASOSIY JIHATLARI 12-16

Atamuratova Dilafroz Rashidovna

XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI” 17-20

Mansurov Ulug‘Bek

XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI
SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR 21-24

Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova

XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM
TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI 25-31

Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat

O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOIIY, MADANIY VA TA‘LIMIIY
SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI
SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI 32-38

Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li

QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING
MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI 39-42

Quranboyeva Sevinchoy

SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY
QURILISHIDA IJTIMOIIY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA) 43-46

Mamajanov Azizbek

SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA
TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR)..... 47-52

Baxritdinov Jasurbek

AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA
ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI 53-57

Aliqulov Ramazon

TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND
AHOLINING MADANIY, IJTIMOIIY, SIYOSIY, IQTISODIY ALOQALARNING
O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA) 58-66

Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li

1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI 67-74

Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi

YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIY
HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI 75-78

Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOIIY
HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI 79-83

<i>Dilfuza Muxammadinova Nasretdinova</i> TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI	84-89
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Ollanazarov Bekmurod</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH: NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA	90-100
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	101-107
<i>Tangirkulov Bekzod</i> TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	108-115
<i>Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</i> TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI TIZIMI	116-125
<i>Ergashev Uyg'un Jabborovich</i> KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI, SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING AHAMIYATI	126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Nosirxo'jayeva Gulnora</i> AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI	132-136
<i>Panjiyev Suhrob</i> HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI	137-143
<i>Gadoeva Lobar</i> IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI .	144-148
<i>Djurayeva Nigora</i> SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA	149-158
<i>Юлдашев Фаррух Абдурахманович</i> ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ	159-167
<i>Mengliqulov Umid Mamadiyevich</i> MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY KONTEKSTDA TAHLILI	168-173
<i>To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich</i> MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR	174-178
<i>Toirov Ilhom</i> IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR	179-183
<i>Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR	184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhaliqovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборовва Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOIYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumanioyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhiddin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDI KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOQ'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIIY SAN'AT, ARXITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

ENSURING THE INTEGRATION OF MATHEMATICS AND GEOGRAPHY IN DEVELOPING STUDENTS' CARTOGRAPHIC KNOWLEDGE

Ergashev Tolif Yuldashevich

University of Business and Science

Abstract. Ensuring the integration of academic subjects contributes to strengthening students' knowledge and enriching their understanding of the topics being studied. Therefore, attention is given to using interdisciplinary integration in the educational process. However, achieving interdisciplinary integration is a complex process, where the teacher's experience, professional competence, and skills play a crucial role. In the educational process, geography teachers need to focus on specific aspects of utilizing the interconnection and unity of geographical and mathematical knowledge. The article discusses aspects and factors that should be considered in ensuring the integration of mathematical and geographical subjects to develop students' cartographic knowledge.

Keywords: students, cartographic knowledge, development, mathematical knowledge, geographical knowledge, integration, integration of mathematics and geography.

O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH

Ergashev Tolif Yuldashevich

University of Business and Science

E-mail: ergashevtolibjon65@gmail.com

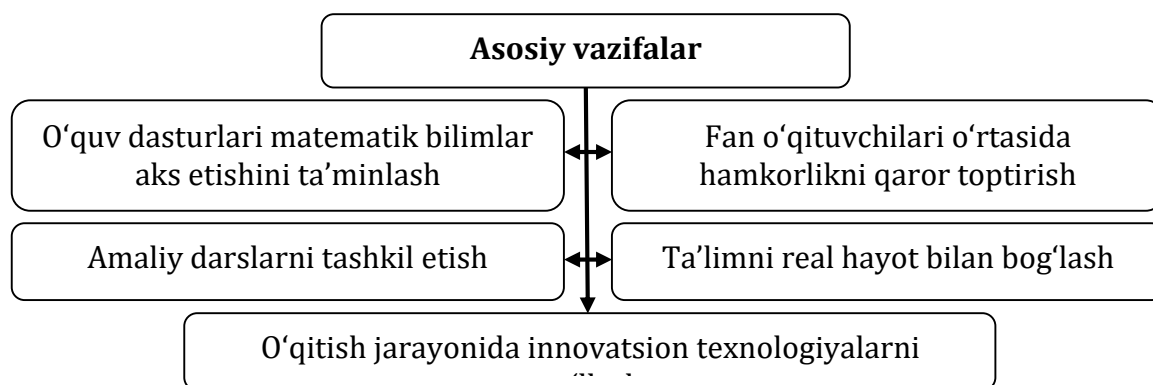
Annotatsiya. O'quv fanlari o'rtasida o'zaro integratsiyani ta'minlash o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, o'rganilayotgan mavzular bo'yicha tasavvurlarini boyitishga xizmat qiladi. Shu bois ta'lim jarayonida o'quv fanlari o'rtasidagi o'zaro integratsiyadan foydalanishga e'tibor qaratiladi. Biroq, fanlararo integratsiyaga erishish o'ziga xos murakkab jarayon bo'lib, unga erishishda o'qituvchining ish tajribasi, kasbiy kompetentligi va mahorati muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonida geografiya fani o'qituvchilari geografik va matematik bilimlar o'rtasidagi aloqadorlik va birlikdan foydalanishda muayyan jihatlarga e'tiborni qaratishlari zarur. Maqolada o'quvchilarning kartografik bilimlarini rivojlantirishda matematik va geografik fanlar integratsiyasini ta'minlashda e'tibor qaratish zarur bo'lgan jihatlari va omillar to'g'risida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: o'quvchilar, kartografik bilimlar, rivojlantirish, matematik bilimlar, geografik bilimlar, integratsiya, matematika va geografiya fanlari integratsiyasi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N81>

Geografiya va matematika fanlari bilimlarning mantiqiy mohiyatiga ko'ra bir-biriga yaqindir. Binobarin, ixtiyoriy olingan har qanday geografik holat va hodisa aniq matematik hisobga asoslangan. Mana shu o'ziga xoslikka tayangan holda ta'lim jarayonida matematika va geografiya fanlari o'rtasida o'zaro integratsiyani ta'minlash orqali o'quvchilarning kartografik bilimlarini mustahkamlash, yangi tushunchalar bilan boyitish imkoniyati mavjud.

Matematika va geografiya fanlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning kartografik bilimlarini rivojlantirish quyidagi vazifalarni bajarish orqali ta'minlanadi:

Matematika va geografiya fanlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning kartografik bilimlarini rivojlantirish vazifalari

I. O'quv dasturlari matematik bilimlar aks etishini ta'minlash. Akademik litsey o'quvchilari uchun mo'ljallangan "Amaliy geografiya" fani o'quv dasturida matematik bilimlar aks etishiga erishish orqali fanlararo integratsiyani ta'minlash maqsadga muvofiq. Bunda asosiy e'tibor "Amaliy geografiya" fani o'quv dasturida matematik va geografik bilimlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga, masalan, masshtab va koordinatalar tizimiga oid tushunchalarni o'zlashtirish, maydon, masofa va burchaklar hisoblashga e'tibor qaratiladi. Bu esa integratsiya jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning kartografik bilimlarini chuqurlashtiradi.

II. Fan o'qituvchilari o'rtasida hamkorlikni qaror toptirish. Fanlararo integratsiyani ta'minlashda matematika va geografiya fanlarining o'qituvchilari o'rtasida doimiy hamkorlikka erishish ijobiy natijalarni beradi. Ular o'rtasidagi hamkorlik darslarni rejalashtirish va o'tkazishda birgalikda integratsiyalangan yondashuvlarni ishlab chiqishda ko'rinadi.

III. Amaliy darslarni tashkil etish. Bu turdagi darslarda o'quvchilarni xaritalar bilan ishlashga, masalan, mavzuli (tabiiy yoki tabiiy geografik kartalar; ijtimoiy-iqtisodiy kartalar) va raqamli xaritalar (geografik xaritalarning raqamli (elektron) modellari)da masshtabni hisoblash, topografik ma'lumotlarni tahlil qilishga jalb etish ularning o'quv-bilish faolligini oshiradi. Qolaversa, "Amaliy geografiya" darslarida global joylashuvni aniqlash tizimi (GJAT; Global Positioning System – GPS) va geografik axborot tizimlari (GAT; Geographic information systems – GIS) texnologiyalarini o'qitish jarayoniga joriy etish va o'quvchilarda mazkur tizimlar bilan ishlash kompetensiyalarini shakllantirish ular tomonidan o'zlashtirilayotgan geografik bilimlarning amaliy ahamiyat kasb etishiga yordam beradi.

IV. Ta'limni real hayot bilan bog'lash. "Amaliy geografiya" fanini o'qitishda o'quvchilarga beriladigan topshiriqlarni ular kundalik hayotda ko'p marta duch keladigan masalalarga oid bo'lib, matematika bilan bevosita bog'lanishi, birinchidan, o'zlashtirilayotgan bilimlarning amaliy ahamiyatga ega bo'lishini ta'minlaydi; ikkinchidan, shu taqlitda o'zlashtirilgan bilimlar mustahkam bo'lib, xotirada yaxshi saqlanadi.

Misol uchun geografiya va matematik bilimlar integratsiyasiga asoslangan topshiriqlar quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Masshtablarni turli o'lcham (1 mm, 1 sm, 10 sm) bo'yicha belgilashga doir topshiriq.

Berilgan masshtab o'lchamlari asosida Yer sirtidagi haqiqiy masofani 1 mm, 1 sm va 10 sm ko'rsatkichlarda ifodalang.

Masshtablarni turli o'lchamlar bo'yicha belgilash

№	Masshtablar	Xaritadagi o'lchamlar		
		1 mm	1 sm	10 sm
1.	1:100 000			
2.	1:500 000			
3.	1:10000			
4.	1:5000			
5.	1:2000			
6.	1:1000			
7.	1:500			
8.	1:200			
9.	1:100			

2. Masshtab va masofalarni hisoblashga oid topshiriqlar.

2.1. Xaritadagi keltirilgan masshtab asosida Namangan va Jizzax (To'raqo'rg'on, Chust, Pop, Andijon, Farg'ona, O'sh, Angren, Olmaliq, Ohangaron, Toshkent, Guliston, Samarqand, Juma, Nurota, Navoiy, Buxoro, Urganch, Nukus, Qarshi, Termiz) shaharlari orasidagi masofani toping.

2.2. "Bizga berilgan xaritada A va B nuqtalar orasidagi masofa 5 sm ga teng bo'lsa, ushbu shaharlar orasidagi masofa hayotda qancha masofani tashkil qiladi?

Xarita masshtabi 1:10000000" [1].

2.3. Qo'lingizda 1:50000 masshtabli xarita bor. Ushbu xarita yordamida ixtiyoriy ikki nuqta orasidagi masofani santimetrda o'lchang hamda sanoqli masofani kilometrda hisoblang.

3. Koordinatalar tizimida obyektlarni aniqlashga doir topshiriq.

3.1. Geografik koordinatalar (kenglik va uzunlik) tizimida muayyan nuqtalarning joylashuvini aniqlang:

A. Dunyo xaritasidan: Istanbul, Kioto, Madina, Makka, Moskva, Nagoya, Osaka, Pekin, Rotterdam, Sidney shaharlarining joylashuv o'rnini aniqlang.

Jahonning yirik shaharlari ega bo'lgan geografik koordinatalar

№	Jahonning yirik shaharlari	Geografik koordinatalari	
		Kengligi	Uzunligi
1.	Istanbul		
2.	Kioto		
3.	Madina		
4.	Makka		
5.	Moskva		
6.	Nagoya		
7.	Osaka		
8.	Pekin		
9.	Rotterdam		
10.	Sidney		

B. O'zbekiston xaritasidan: Asaka, Baxt, Boysun, Vobkent, Denov, Karmana, Kattaqo'rg'on, Pop, Rishton, Toshkent, Urgut, Xiva, Shahrisabz, Qo'ng'iro't, G'allaorol shaharlarining joylashuv o'rnini aniqlang.

O'zbekiston shaharlarining geografik koordinatalari

№	O'zbekiston shaharlari	Geografik koordinatalari	
		Kengligi	Uzunligi
1.	Asaka		
2.	Baxt		
3.	Boysun		
4.	Vobkent		
5.	Denov		
6.	Karmana		
7.	Kattaqo'rg'on		
8.	Pop		
9.	Rishton		
10.	Toshkent		
11.	Urgut		
12.	Xiva		
13.	Shahrisabz		
14.	Qo'ng'iro't		
15.	G'allaorol		

3.2. Dekart koordinatalar tizimi (tanlab olingan fazoviy sanoq tizimidagi har bir nuqtaning o'rnini uchta x, u, z koordinatalar) orqali xaritada ixtiyoriy obyektlarni belgilang.

3.3. Dunyo xaritalari yordamida turli materiklardagi markaziy nuqtalarning geografik koordinatalarini aniqlang.

Turli materiklardagi markaziy nuqtalarning geografik koordinatalari

№	Materiklar nomi	Markaziy nuqtalarning geografik koordinatalari	
		Kengligi	Uzunligi
1.	Yevropa		
2.	Yevropa va Osiyo		
3.	Shimoliy Amerika		
4.	Janubiy Amerika		
5.	Afrika		
6.	Avstraliya		
7.	Avstraliya va Okeaniya		
8.	Antarktida		

3.4. Mahalliy koordinatalar tizimidagi aholi punktlarining koordinatalarini aniqlang:

A. Namangan viloyati, Yangiqo'rg'on tumani aholi punktlari: Nanay, Mamay, Qizilyozi, Ko'kyor, Zarkent va Paramon MFY.

Aholi punktlari	Koordinatalari	Aholi punktlari	Koordinatalari
Nanay MFY		Ko'kyor MFY	
Mamay MFY		Zarkent MFY	
Qizilyozi MFY		Paramon MFY	

B. Qirg'iziston Respublikasi Jalolobod viloyatining yirik aholi punktlari: Jalolobod, Qorako'l, Maylisoy, Toshko'mir, Ko'kyong'oq, Kerben, Toktogul, Shamoldisoy, Qo'chqor-Ota, Bozorqo'rg'on.

Aholi punktlari	Koordinatalari	Aholi punktlari	Koordinatalari
Jalolobod		Kerben	
Qorako'l		Toktogul	
Maylisoy		Shamoldisoy	
Toshko'mir		Qo'chqor-Ota	
Ko'kyong'oq		Bozorqo'rg'on	

C. 56° (shimoliy kenglik) 38° (sharqiy uzunlik)da qanday shahar joylashganini toping.

3.4. Bir meridianda joylashgan ikkita obyekt orasidagi masofani toping.

“Vladikavkaz va Bag'dod shaharlari deyarli bir meridianda, ammo turli xil kengliklarda joylashgan. Kenglikdagi farq 10° . Ushbu shaharlar orasidagi umumiy meridian bo'ylab o'tkazilishi mumkin bo'lgan havo yo'lining uzunligini toping” [3, – c. 34].

4. Demografik ma'lumotlarni tahlil qilish (mahalliy yoki milliy aholi soni, aholi sonining o'sish sur'atlari, aholi zichligini o'rganish)ga oid topshiriq.

4.1. Quyidagi jadval asosida 15 yoshgacha bo'lgan aholining eng ko'p ulushi qaysi davlatga to'g'ri kelishini hamda qaysi mamlakatlarda 65 yoshdan oshgan aholi soni bir xil ekanini ko'rsating.

Aholi soni va tarkibi (2019 yil)

№	Mamlakatlar	Aholi soni, mln kishi	Tug'ilish va o'lim ko'rsatkichlari 1000 nafar kishi	
			Tug'ilish soni	O'lim soni
1.	Xitoy	1387	12	7
2.	Fransiya	65	12	9
3.	Kenya	45	23	7
4.	Misr	95	29	5

4.2. O'zbekiston aholisining o'sish sur'atini 5 yillik ma'lumotlar asosida hisoblang va hisoblash natijalarini diagrammada ifodalang.

O'zbekiston aholisining o'sish sur'ati (2019-2023 yy.)

№	Yillar	Tug'ilish soni (ming nafar kishi)	O'lim soni (ming nafar kishi)	Umumiy o'sish (mln nafar kishi)
1.	2019			
2.	2020			
3.	2021			
4.	2022			
5.	2023			

4.3. O'zbekiston aholisi o'sish sur'atining 5 yillik ma'lumotlarini diagrammada ifodalang.

5. Tabiiy resurslarni tahlil qilish va xaritalashga oid topshiriq.

5.1. O'zbekiston xaritasi asosida qazilma boyliklar mavjud hududlarning umumiy maydonini hisoblang.

5.2. O'zbekiston xaritasi asosida hisoblangan qazilma boyliklar mavjud hududlarning umumiy maydonini respublikaning umumiy hududiga nisbatini foizda ifodalang.

5.3. O'zbekistondagi qazilma boyliklar mavjud bo'lgan hududlarning umumiy maydonini Rossiya FRdagi qazilma boyliklar mavjud bo'lgan hududlarning umumiy maydoniga solishtiring.

5.4. O'zbekistondagi qazilma boyliklar mavjud bo'lgan hududlarning umumiy maydonini Rossiya FRdagi qazilma boyliklar mavjud bo'lgan hududlarning umumiy maydoniga nisbatini foizda ifodalang.

6. Iqlim ma'lumotlarini tahlil qilishga oid topshiriq.

5.1. Muayyan yil misolida O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik yog'in miqdoriga oid ma'lumotlarni xarita asosida ko'rsating.

O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik yog'in miqdori (2023 yil)

№	Viloyatlar	Yillik yog'in miqdori	№	Viloyatlar	Yillik yog'in miqdori
1.	Andijon		8.	Surxondaryo	
2.	Buxoro		9.	Toshkent	
3.	Jizzax		10.	Farg'ona	
4.	Navoiy		11.	Xorazm	
5.	Namangan		12.	Qashqadaryo	
6.	Samarqand		13.	Qoraqalpog'iston	
7.	Sirdaryo		-		

5.2. Muayyan yil misolida O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik yog'inga oid ma'lumotlar asosida o'rtacha, minimal va maksimal ko'rsatkichlarni hisoblang.

O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik yog'in miqdori (2023 yil)

Viloyatlar	Yillik yog'in miqdori			Viloyatlar	Yillik yog'in miqdori		
	O'rt.	Min.	Maks.		O'rt.	Min.	Maks.
Andijon				Surxondaryo			
Buxoro				Toshkent			
Jizzax				Farg'ona			
Navoiy				Xorazm			
Namangan				Qashqadaryo			
Samarqand				Qoraqalpog'iston			
Sirdaryo							

5.3. Muayyan yil misolida O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik yog'ingarchilikka oid ma'lumotlar asosida hisoblangan o'rtacha, minimal va maksimal ko'rsatkichlarni diagrammada ifodalang.

5.4. Muayyan yil misolida O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik havo haroratiga oid ma'lumotlarni xarita asosida ko'rsating.

O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik havo harorati (2023 yil)

№	Viloyatlar	Yillik havo harorati	№	Viloyatlar	Yillik havo harorati
1.	Andijon		8.	Surxondaryo	
2.	Buxoro		9.	Toshkent	
3.	Jizzax		10.	Farg'ona	
4.	Navoiy		11.	Xorazm	
5.	Namangan		12.	Qashqadaryo	
6.	Samarqand		13.	Qoraqalpog'iston	
7.	Sirdaryo		-		

5.5. 2023-yil misolida O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik havo haroratiga oid ma'lumotlar asosida o'rtacha, minimal va maksimal ko'rsatkichlarni hisoblang.

O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik havo harorati (2023 yil)

№	Viloyatlar	Yillik havo harorati		
		O'rtacha	Minimal	Maksimal
1.	Andijon			
2.	Buxoro			
3.	Jizzax			
4.	Navoiy			
5.	Namangan			
6.	Samarqand			
7.	Sirdaryo			
8.	Surxondaryo			
9.	Toshkent			
10.	Farg'ona			
11.	Xorazm			
12.	Qashqadaryo			
13.	Qoraqalpog'iston			

5.6. Muayyan yil misolida O'zbekiston viloyatlari bo'yicha yillik havo haroratiga oid ma'lumotlar asosida hisoblangan o'rtacha, minimal va maksimal ko'rsatkichlarni diagrammada ifodalang.

6. Tarixiy geografik bilimlarga oid topshiriq.

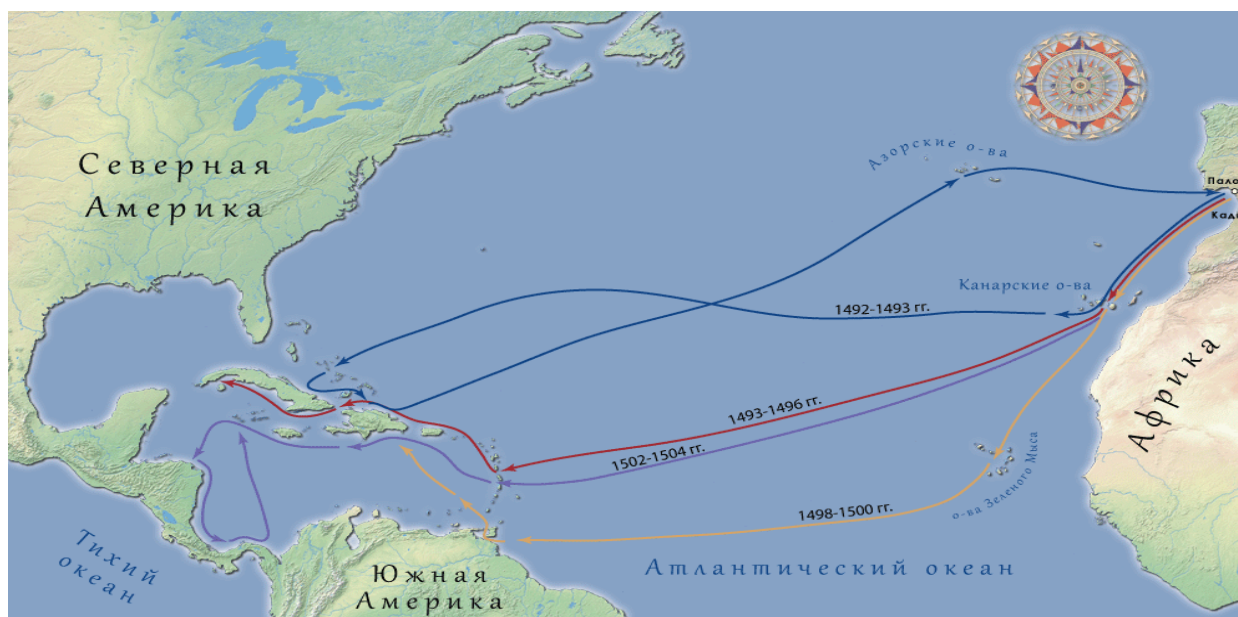
6.1. Abu Rayhon Beruniyning geografik koordinatalarni aniqlashga oid ma'lumotlar [2, – 24-6.]ni berilgan joylar o'rnini belgilovchi ko'rsatkichlarni o'zaro taqqoslang va farqlarni ko'rsating.

Geografik koordinatalarni aniqlashga oid ma'lumotlarni qiyosiy o'rganish

№	Joy nomlari	Geografik kenglik		
		Abu Rayhon Beruniy bo'yicha	Zamonaviy o'lchovga ko'ra	Oraliq farq
1.	Buxoro	39° 20'		

2.	Samarqand	40° 00'		
3.	Baku	39° 00'		
4.	Darband	66° 00'		
5.	Farg'ona	92° 00'		
6.	O'zgan	92° 00'		

6.2. Koordinatalar tizimiga ko'ra Xristofor Kolumbning 1-, 2-, 3- va 4-ekspeditsiyasi [5] tasvirlangan ushbu xaritalar yordamida dengiz yo'li masofasini o'lchang.

Xristofor Kolumbning 1-, 2-, 3- va 4-ekspeditsiyasining dengiz yo'llari

6.3. O'lchangan dengiz yo'li masofasi asosida hozirgi narx bilan Xristofor Kolumb 1-, 2-, 3- va 4-ekspeditsiyasi uchun sarflagan dizel yoqilg'isi sarfini hisoblang.

Kema modeli: Teploxod 457

Dvigatel modeli (quvvati, kW) – K -161-2

Sarf miqdori, l/mash.-soat – 15,7 D

1 soatda o'rtacha – 30 litr [4].

Dizel yoqilg'isining narxi – 11955.6 so'm (09 dekabr 2024 yil) [6].

Xristofor Kolumb 1-, 2-, 3- va 4-ekspeditsiyasi uchun sarflagan dizel yoqilg'isi (hozirgi narx bilan; 09.12.2024 yil)

№	Ekspeditsiyalar tartibi	Talab etilgan dizel yoqilg'isi (l/mash.-soat hisobida)	Dizel yoqilg'isi uchun sarflangan summa
1.	1-ekspeditsiya		
2.	2-ekspeditsiya		
3.	3-ekspeditsiya		
4.	4-ekspeditsiya		

V. O'qitish jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llash. Zamonaviy sharoitda matematik va geografik bilimlar integratsiyasi asosida o'quvchilarning kartografik bilimlarini rivojlantirish jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Binobarin, bu jarayonda innovatsion texnologiyalarni qo'llash geografiya fanining axborotlashgan jamiyat bilan uyg'un rivojlanayotganini ifodalash bilan birga o'quvchilarni raqamli muhitda samarali faoliyat olib borish kompetensiyalariga ega bo'lishi uchun yordam beradi. Bugungi kunda matematika fani bilan o'zaro integratsiya asosida geografiya ta'limida Geografik axborot tizimlari (GAT; Geographic information systems – GIS)dan foydalanish tobora ommalashmoqda. Mazkur tizimga asoslanuvchi o'quv topshiriqlarini bajarish o'quvchilarda mavjud bilimlarni innovatsion texnologiyalar amaliy malakalarga aylanishini ta'minlaydi.

“Amaliy geografiya” fanini o'qitishda o'quvchilarni innovatsion texnologiyalarga asoslangan quyidagi topshiriqlarni bajarishga jalb qilish kutilgan natijalarni qo'lga kiritish imkoniyatini yaratadi:

1. GIS dasturlari yordamida o'zingiz yashayotgan hudud (qishloq, shahar, tuman) maydoniga oid ma'lumotlarni aniqlang.
2. Aniqlangan ma'lumotlar asosida xarita yarating.
3. GIS dasturlari yordamida o'zingiz foydalaniladigan transport turi bo'yicha uning harakat yo'nalishiga oid ma'lumotlarni aniqlang.
4. Aniqlangan ma'lumotlar asosida transport turining harakat yo'nalishini xarita ko'rinishida belgilang.

O'quv fanlari o'rtasida o'zaro integratsiyani ta'minlash o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, o'rganilayotgan mavzular bo'yicha tasavvurlarini boyitishga xizmat qiladi. Fanlararo integratsiyaga erishish o'ziga xos murakkab jarayondir. Yuqorida qayd qilingan vazifalarni samarali bajarish fanlararo integratsiya jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning kartografik bilimlarini chuqurlashtiradi.

Demak, o'quv fanlari o'rtasida o'zaro integratsiyaga erishishda o'qituvchining ish tajribasi, kasbiy kompetentligi va mahorati muhim ahamiyat kasb etadi. Matematika va geografiya fanlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning kartografik bilimlarini rivojlantirishda o'quv dasturlari matematik bilimlar aks etishini ta'minlash; fan o'qituvchilari o'rtasida hamkorlikni qaror toptirish; amaliy darslarni tashkil etish; ta'limni real hayot bilan bog'lash; o'qitish jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llash kabi vazifalarni bajarish orqali ta'minlanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Masshtab va uning turlari haqida tushuncha // <https://edustar.uz/14551>.
2. Мирзалиев Т. Картография. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ФА “Фан” нашриёти, 2007. – 24-б.
3. Морарь Ю.Л., Петрухина В.В. Межпредметная интеграция элементов математики и географии курса 6 класса как средство успешного усвоения знаний обучающимися // Ж. Педагогических исследований. – М.: 2022. № 1. Том 7. – С. 34.
4. Нормы расхода топлива на теплоходы // https://hovercraftpro.ru/news/svp_rashod_topliva.
5. Первая экспедиция Колумба // http://discover-history.com/chapter_201.htm.
6. Узбекистан Цены на дизель, литр, 09-дек-2024 // https://ru.globalpetrolprices.com/Uzbekistan/diesel_prices.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).